

Rapport - Penger til psykisk helse gikk i kommune-sluket

Kommunal rapport 05.06.2026

Regjeringen ønsket storsatsing på psykisk helse, men mange kommuner brukte pengene på å få budsjettet til å gå opp. – Det er rom for forbedringer, vedgår helseministeren. Helseminister Jan Christian Vestre er åpen for å justere på opptrappingsplanen for psykisk helse.

Opptrappingsplanen ble [lansert](#) i 2023. Fram mot 2033 skal det brukes til sammen 3 milliarder kroner på å ruste opp det psykiske helsetilbudet.

Tre år senere er bevilgningene i rute, men det er ikke så lett å følge med på hvordan satsingen har forløpt, viser en foreløpig evalueringsrapport fra Sintef. Der går det fram:

- Det er vanskelig å følge pengestrømmen i det som er lagt som rammetilskudd til kommunene eller basisbevilgninger til helseregionene.
- Mange kommuner har brukt midler til å saldere budsjettet.
- Mange har skjermet psykisk helsearbeid fra å bli bygget ned, men det har heller ikke gitt noen reell opptrapping.
- Andre skriver at rammetilskudd framstår som frie midler som i praksis ikke spores til psykisk helse.

Et dilemma

Helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre (Ap) finner mye positivt i evalueringen. Det brukes betydelige midler, og 1,2 milliarder kroner er hittil satt av. Lavterskeltilbud rulles ut i kommunene og nå er det i ferd med å komme flere døgnplasser på sykehus og institusjoner, påpeker han. Men han er enig i at det er utfordringer å ta fatt på:

- Vi er ikke alltid sikre på at pengene når fram og brukes til formålet. Det er også noe vi bør diskutere framover, sier han til NTB.

Det er et evig dilemma å finne balansen mellom nasjonal styring og lokal handlefrihet, bemerker helseministeren.

- Jeg er ikke sikker på om vi har funnet den balansen helt riktig ennå når det gjelder opptrappingsplanen for psykisk helse, sier Vestre.

Vanskelig å følge pengene

Hvor mye av pengene som egentlig skulle gå til styrket psykisk helsetilbud, men som endte i andre budsjettposter, kan rapporten ikke gi noe endelig svar på. Til sammen 300 millioner kroner har hittil gått til rammetilskudd til kommunene.

- Det er relativt komplisert å følge hvordan tilskudd kommer inn og tas ut eller flyttes, skriver seniorforsker Jorid Kalseth, som har ledet evalueringsarbeidet.

Det ikke er lett å forstå hvorfor noen satsinger på psykisk helse defineres inn i opptrappingsplanen, mens andre ikke blir det, påpeker forskerne.

– Det kan tenkes at midlene som gis som del av opptrappingsplanen brukes til psykisk helse, samtidig som budsjetttrammer til psykisk helse reduseres. Er det da en opptrapping? skriver Kalseth.

Pressede kommuner

Fra kommunene etterlyses det tydeligere nasjonale grep. Kommunedirektører og økonomiansvarlige vil ha tydeligere rolledeling mellom kommuner og spesialisthelsetjenesten, går det fram av rapporten.

Når de blir spurt om å kommentere nærmere, skriver de om økonomisk press, omprioriteringer og nedtrekk på kommunalt nivå - som vanligvis betyr budsjettkutt, innsparing eller reduksjon i tjenester. Rammetilskudd framstår som frie midler som i praksis ikke spores til psykisk helse, lyder tilbakemeldingene. Dessuten bemerkes det at økningen er for liten til å ha effekt.

– Vage mål, mangler tydelig gjennomføring

Opptrappingsplanen fikk hard medfart fra både fra opposisjonspartier og organisasjoner som Mental Helse da den ble lagt fram for tre år siden. En underfinansiert plan med løst definerte tiltak som i mange tilfeller ikke var tidfestet, lød kritikken.

Evalueringen finner mye av det samme i sin statussjekk:

- Vage og uforpliktende tiltak. En stor andel av de 93 tiltakene er utredninger eller generelt formulert. Mange lar seg vanskelig måle.
- For en stor del av tiltakene er det usikkert om det har nådd, eller hatt betydning for, målgruppene.
- Mangel på operativ gjennomføringsplan. Det finnes ingen tydelig, faseinndelt plan med milepæler og ansvarsfordeling.
- Svak nasjonal styring, uklar ansvarsfordeling. Tverrsektorielt samarbeid fungerer dårlig i praksis.
- Lite kjennskap til opptrappingsplanen blant folk på bakkeplan. Kjent på ledernivå, men brukes lite som styringsverktøy.
- Nedbygging av døgnplasser over tid, kombinert med økt behov - blant annet fordi flere dømmes til tvungent psykisk helsevern som opptar mer av plassene.

Ny evaluering neste år

Sintef-rapporten er bare første skritt på veien for å se hvordan det har gått med opptrappingen. Neste år skal det gjennomføres en midtveiseevaluering, som også skal legges fram for Stortinget.

Vestre er spesielt opptatt av at folk ikke skal oppleve å bli kasteballer i systemet, og han varsler at han vil gjøre kursendring der det trengs.

– Vi kommer til å justere planen, og den kan absolutt bli bedre. Samtidig så hadde vi jo ikke kommet så langt som det vi har nå, hvis ikke vi hadde hatt den planen, sier han.

Les «Evaluering av Opptrappingsplan for psykisk helse (2023-2033). Statusrapport 2026» [her.](#)